

Рудишин Михайло Петрович — зоолог-мисливствознавець, териолог, еколог, дослідник гір

Анатолій Мамчур, Володимир Кияк, Юрій Канарський

Державний природознавчий музей НАН України (Львів)
e-mail: mamchur1963@gmail.com; orcid: 0000-0003-4946-8061
Інститут екології Карпат НАН України (Львів)
e-mail: vlodkokyjak@ukr.net; ykanarsky@gmail.com

МАМЧУР, А., В. КУЯК, Ю. КАНАРСЬКИЙ. Rudyshyn Mykhailo Petrovych, a zoologist, game expert, mammalogist, ecologist, and researcher of mountains. — Mykhailo P. Rudyshyn (1927–2000) was a prominent researcher of biology and population ecology of rodents of western Ukraine. During many years, he had been working in a number of scientific and research institutions in Lviv, Ukraine, such as the Institute of Agrobiology (1951–1954), State Natural History Museum (1954–1973), Lviv department of the Institute of Botany (1973–1991), and the Institute of Ecology of the Carpathians (1991–2000). Candidate (1959) and doctor of biological sciences (1999). A passionate naturalist, game expert and researcher of the high-mountain zone of the Ukrainian Carpathians. Author of more than 100 scientific articles, as well as monographs, game dictionary, methodical and practical recommendations.

Біографічні деталі

Народився 27 січня 1927 р. в селянській сім'ї у с. Срібне Дубенського повіту Волинського воєводства (нині Рівненська обл.). Навчався у початковій польській школі у сусідньому с. Понятувка (зараз не існує), з 1939 р. за часів радянської влади — у Крупецькій середній школі. У 1942 р., під час німецької окупації, навчався в Кременецькій середній технічній школі.

У цьому ж році школу закрили, і М. Рудишин поступив до Волинської духовної семінарії у Кременці. У 1943 р. закривають і семінарію. У 1944 р. працював учителем у початковій школі в с. Карпилівці та займався самоосвітою. Цього ж року в село входить Червона армія, на фронт забирають батька (загинув 1945 р.). У вересні 1944 р. поступив на природничо-географічний факультет Кременецького педінституту, який закінчив 1946 р.

Рис. 1. Михайло Петрович Рудишин (1927–2000). Фото з особової справи (1970-ті роки).

З 1946 до 1951 р. навчався на біологічному факультеті Львівського університету ім. І. Франка (спеціальність біолог-зоолог). У 1951 р. скерований на роботу до новоствореного¹ Інституту агробіології АН УРСР, м.н.с. відділу зоології. У 1954 р. після реорганізації цього інституту перейшов до Науково-природознавчого музею АН УРСР, де його темою стало вивчення і контроль чисельності гризунів. За цією темою 1959 р. захистив кандидатську дисертацію, а 1964 р. отримав звання старшого наукового співробітника.

У 1973 р. на базі Музею було створено Львівське відділення Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного АН УРСР (з 1991 р. — Інститут екології Карпат НАН України), у якому Михайло Петрович продовжив працювати у відділі експериментальної екології (згодом перейменовано на відділ популяційної екології). У 1999 р. захистив докторську дисертацію.

Помер у 2000 р.; похований на Голосківському цвинтарі у Львові.

Ключові наукові доробки

Кандидатська дисертація М. П. Рудишина мала назву «Мишовидні гризуни Західного лісостепу УРСР» (1959). Докторська — «Екологія популяцій гризунів західного регіону України» (1999).

Від початку роботи в Інституті екології Карпат НАН України він досліджує популяції фонових видів мишовидних гризунів і їхні функції у первинних і вторинних екосистемах заходу України, з особливою увагою до субальпійського й альпійського поясів Карпат, де вивчає структуру популяцій, взаємозв'язки, реакції на зміну чинників середовища.

Відомою для багатьох колег була система ловчих ліній для вивчення дрібних ссавців навколо біостаніонару «Пожижевська»: тут дослідник отримував великі вибірки для досліджень, знав у деталях біотопні преференції кожного виду. Серед праць того періоду примітні статті з екології рідкісних видів, зокрема про живлення снігових полівок (Рудышин 1975) та екологію карпатської популяції мишівки лісової (Рудышин 1975).

У розвиток ініціатив Українського теріологічного товариства активно брав участь у різних заходах, нарадах та семінарах. Зокрема, його матеріали представлено у матеріалах конференції «Хом'якові фауни України» (про екологію полівки підземної в Карпатах, 1987), у збірнику «Вивченість теріофауни України, її раціональне використання та охорона» (про першочергові задачі розвитку мисливського господарства в Україні, 1989). Під його керівництвом проводиться розробка матеріалів мисливського впорядкування угідь Львівської області та їх великомасштабне картування, опрацьовуються шляхи раціонального ведення мисливського господарства, а результати цих робіт публікуються у монографії (Рудышин *et al.* 1987).

---

¹ Інститут створено на базі Науково-природознавчого музею АН УРСР.

Михайло Петрович був керівником низки госпдоговірних тем, зокрема, щодо впорядкування угідь районних рад УТМР Львівської обл., розробки екобіологічних засад створення бобрОВО-ондатрового заказника в Цуманському лісгоспагу. Обґрунтовує доцільність застосування методів популяційної біології у веденні мисливського господарства і раціональному використанні ресурсів; розробляє відповідні науково-практичні рекомендації.

Під час численних експедицій ним зібрано велику колекцію тушок гризунів, комахоїдних та рукокрилих — 1950 екземплярів, які зберігаються у Державному природознавчому музеї НАН України.

Михайло Петрович є автором більш як 100 наукових праць, серед них 6 колективних монографій, словник-довідник та 7 методичних праць.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Михайло Петрович був пристрасним природолюбом. Його головні захоплення пов'язані з проведенням дозвілля в лісі та в полі. Організовував численні колективні полювання — на ратичних, на зайців. Для нього головним було спілкування з природою, його тваринним світом, їх пізнання. Русницю він носив більше на плечі, ніж напоготові. Захоплювався також тихим полюванням — був завзятим грибником.

Одним із напрямків досліджень М. П. Рудишина було вивчення консортивних зв'язків ентомофільних видів рослин з комахами-запилувачами у високогір'ї Карпат, що було важливим компонентом комплексних екологічних досліджень Інституту екології Карпат. Виконував обов'язки начальника експедиції відділу популяційної екології ІЕК, забезпечуючи її належне функціонування на високогірному біологічному стаціонарі «Пожижевська». Сам щороку виїжджав на біостаціонар «Пожижевська» — 2–3 рази на рік на місячні «вахти». Під час експедицій був душею колективу — у години відпочинку полюблив співати українські народні пісні, завжди був щедрим на жарти, доброзичливим, життєрадісним і щирим колегою.

Рис. 2. На Говерлі біля стели «Рідні землі України». М. П. Рудишин стоїть справа, серед працівників і гостей Інституту екології Карпат НАНУ на чолі з фундатором хреста і стели — О. Барецьким (стоїть зліва). Автор фото: В. Г. Кияк, 1996 р.

Михайло Петрович постійно брав активну участь у суспільному житті колективу інституту і неодноразово вибирався членом місцевого комітету профспілкової організації ІЕК. Він регулярно публікував статті з природоохоронної тематики в місцевій пресі, підтримував творчі контакти з мисливськими товариствами та господарствами регіону.

Література

- Бондаренко, В. Д., І. В. Делеган, І. Я. Соловій, М. П. Рудишин. 1989. *Облік диких тварин. Практичні рекомендації*. Львів, 1–66.
- Бондаренко, В. Д., І. В. Делеган, К. А. Татаринів, М. В. Чернявський, С. Д. Татух, В. І. Лисенко, М. П. Рудишин. 1993. *Мисливствознавство: навчальний посібник*. РНМК ВО, Київ, 1–200.
- Рудишин, М. П. 1958. *Розміщення і динаміка чисельності мишовидних гризунів у Західному Лісо-степу Української РСР*. Вид-во АН УРСР, Київ, 1–28.
- Рудишин, М. П. 1961. Розміщення мишовидних гризунів у рослинних асоціаціях Боржавських полонин і Чорногори. *Наукові записки науково-природознавчого музею АН УРСР*, 9: 80–91.
- Рудишин, М. П. 1963. *Рекомендації по боротьбі з шкідливими гризунами*. Книжково-журнальне вид-во, Львів, 1–36.
- Рудишин, М. П. 1975. Количественная характеристика питания снежной полевки Украинских Карпат. *Вестник зоологии*, № 5: 82–84.
- Рудишин, М. П., Г. Н. Мурський, М. И. Борух. 1979. *Методические рекомендации по улучшению кормовой базы охотничьих угодий*. Львов, 1–40.
- Рудишин, М. П. 1982. К экологии карпатской популяции лесной мышовки. *Вестник зоологии*, № 2: 63–65.
- Рудишин, М. П., Г. М. Мурський, К. А. Татаринів, П. П. Урбанович, І. А. Виноград, [et al.]. 1987. *Раціональне ведення мисливського господарства*. Каменярь, Львів, 1–184.
- Рудишин, М. П., Б. І. Колісник, С. П. Авдєєнко. 1992. *Словник-довідник мисливця*. Урожай, Київ, 1–176.

Мамчур, А., В. Кияк, Ю. Канарський, Рудишин Михайло Петрович — зоолог-мисливствознавець, теріолог, еколог, дослідник гір. — Михайло Петрович Рудишин (1927–2000) — дослідник біології та популяційної екології гризунів на заході України. Протягом багатьох років був науковим співробітником Інституту агробіології АН УРСР (1951–1954), Науково-природознавчого музею АН УРСР (1954–1973), Львівського відділення Інституту ботаніки ім. М. Г. Холодного АН УРСР (1973–1991), Інституту екології Карпат НАН України у Львові (1991–2000). Кандидат (1959) і доктор біологічних наук (1999). Пристрасний натураліст, мисливствознавець і дослідник високогір'я Українських Карпат. Автор понад 100 наукових публікацій, низки монографій, методично-практичних рекомендацій і словника-довідника мисливця.